

שטעטלעכער צייטונג

Miłoj. Japiellońska
Kraków
Sw. Anny 19

דאָס איז דאָס
פרייטאָג 20 גראַדע

דאָס איז דאָס
פרייטאָג 20 גראַדע

Piątek 4 lutego 1938

ליכט-צינדען 4.10

פרייטאָג 20 גראַדע

רעליג. קולטורעלער צענטער ביי דער נייער שוהל
מאָרגען, שבת, דעם 5-טען פעברואַר 8 אָווענד וועט
מאָרקמען אַ רעפּראַזענטאציע פון
פּאָפּ. ש. ברוידא (וואַשא)
אדט: „די וויסענשאַפֿטליכע טעטיגקייט פון יוואָ“
איינשריט פריי. קיין בעזונדערע איינלאָדונגען ווע-
רען נישט אַרױסגעשיקט.

אכטונג יודישע בעל-הבית'טעם!
ס'איז שוין די העכסטע צייט, אז איהר זאלט אין
איינער הויזליכען געברויך בענוצען נאר די
זייט מיט'ן „פישעל“
אויסגעצייט פון די בעסטע מאַטעריאַלען.
געדענקט, אז די זייט מיט'ן „פישעל“ וואַשט
זעהר גוט אין שפּאַראַנס.
פרובירט נאָר איין מאָל און איהר וועט שוין קיין
אַנדערע זייט מעהר נישט נוצען.
בעמערקונג: אין אונזער פאַבריק, וועלכע עקזיסטירט שוין הע-
כער 60 יאהר אריבער, שטענדיג בלויז יודישע אַרבייטער.
FABRYKA MYDŁA I. M. DZIUBAS i S-ka
ul. Fabryczna 1-3.

אכטונג
צום ענדע סעזאָן נעמען מיר אַן אַלערערט
קירושנער = ארבייט גאלאנטעריע
(פוקסען און פעלצערניצען)
צו זעהר צוגענגליכע פרייזען
רעיעלע אויספערטיגונג. נייטסטע פאַסאָנען.
געבר. אַבערמאַן אלצע 1.

Rzecznik patentowy Dr. Inż. M. Kaufman
Katowice, Mielckiego 10. — Tel. 315-00.
Patenty, wzory, znaki towarowe w kraju i za granicą.

SZKOŁA TAŃCÓW baletm. Kosteckiego
w lokalu własnym
ul. Waszyngtona № 6.
Zapisy na lekcje kompletne i pojedyncze.
codziennie od 10—21
א כ מ נ ג: יערען שבת פּראָקסישקורעקציע
פאַר יודישע נעזעלשאַפֿט.
אַנהייב 8 אָווענד. — ערשטקלאַסיגע טונג.

אני מבכה מר את מות אמי היקרה
חיה ז"ל פאום
בעינסטחוב
משנה אבל מתאבל אני על שלא זכיתי להיות
נוכח בשעת יציאת נשמתה.
יהי זכרה ברוך.
המתאבל שלום באום תל-אביב (א"י).

לאַלא יעלין דוד קווינטע

תנאים געשריבען
שטעטלעכער, אין סטיוסען 1938 י.
צו די תנאים פון אונזער לייענען ווען און ברודער
דוד קווינטע מיט פּרל. לאַלא יעלין
די האַרציגע ברכות ווינשען

מוסער און געשוויסטער.
צו די תנאים פון אונזער לייענען שוועסטער לאַלא מיט פּרל. דוד קווינטע
א האַרציגען מזל און א בליהענדע צוקונפט ווינשען
נאָרויז און מאָניק יעלין
א האַרציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער שוועסטער-סאָכטער לאַלא יעלין
צו איהר תנאים מיט פּרל. דוד קווינטע
די עלטערן-פיעל נחת.

מאָטעל נאָרעלמאַן און פּרוי
מזל-טוב צו די תנאים פון פּרל. דוד קווינטע
מיט פּרל. לאַלא יעלין
זאָל אייער צוקונפט זיין א גליקליכע און צופרידענע.
ישעיהו גראַנעק און פאַמיליע

צו די תנאים פון אונזער קווינטע לאַלא יעלין מיט פּרל. דוד קווינטע
א האַרציגען מזל-טוב, די עלטערן פיעל נחת ווינשען
קלמן נאָרעלמאַן און פּרוי
משה בראַט און פּרוי.

אונזער פריינד דוד קווינטע צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט ווינשען
משה בלאַנק און פּרוי

אונזער קיין דוד קווינטע צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און א גליקליכע פיעל נחת ווינשען
ישראל בער ראַשקין און פּרוי

אונזער חבר און פריינד דוד קווינטע צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
די האַרציגע ברכות ווינשען
משה יאָסקעל, דוד גאַסניצער, יצחק גראַנעק,
יהודה ווילנינגער, ישראל קויפּמאַן.

אונזער פריינד דוד קווינטע צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און פיעל גליק ווינשען
ישראל פערלמאַן און פּרוי

מזל-טוב און פיעל גליק ווינשען מיר אונזער פריינד דוד קווינטע
צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין. די עלטערן פיעל נחת
נעברידער אַבערמאַן

צו די תנאים פון אונזער פריינד דוד קווינטע מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט ווינשען
שלום וויסמאַן און פּרוי.

Z intencji żaręczyn p. DAWIDA KWINTY z panną
LOLĄ JELIN, życzą dużo szczęścia i pomyślności
ŻYTNICCY

אונזער פריינד דוד קווינטע צו זיין תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
די בעסטע גליקוואַנשען און א בליהענדע צוקונפט ווינשען
נעציל שטופּאק און פּרוי

מו"ס צו די תנאים פון אונזער פריינד דוד קווינטע מיט פּרל. לאַלא יעלין
זאָל אייער צוקונפט זיין א גליקליכע און צופרידענע.
חיים בעלזער און פּרוי

צו די תנאים פון מיין פריינד דוד קווינטע מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט
ווינשט משה זעלינגמאַן, וויסער

צו די תנאים פון פּרל. דוד קווינטע
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט
ווינשען אייזיק אַבראַמאָוויטש און פּרוי

צו די תנאים פון אונזער פריינד דוד קווינטע
מיט פּרל. לאַלא יעלין
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט ווינשען:
עזריאל יאָקאָוויטש, משה קרויז

פריינד דוד קווינטע
צו אייער תנאים מיט פּרל. לאַלא יעלין
מיין האַרציגען מזל-טוב
שמואל פּראַנק

Z intencji żaręczyn
p. LOLI JELIN z p. DAWIDEM KWINTĄ
życzymy wiele szczęścia i powodzenia.
B-cia Heniek i Abram Nudelman.

Z intencji zaślubin
p. HALI DANKOWICZÓWNY z p. ANTONIM HOROWICZEM
składa serdeczne życzenia
LEON FUKS

צו די תנאים פון מינע פריינד
פּרל. העלע אַליבאַרדא מיט פּרל. דוד גליקסמאַן
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט ווינשט
לייביש ראָזענבערג

צו די תנאים פון אונזער חבר און קיין פּרל. דוד גליקסמאַן
מיט פּרל. הינדא אַליבאַרדא
פיעל גליק און צופרידענהייט ווינשען
יצחק מאיר סטאַניצער, יעקב איזאָלעוויטש

מיין חבר און פריינד דוד גליקסמאַן
צו זיין פערלעבונג מיט פּרל. העלע אַליבאַרדא
די בעסטע און הערצליכסטע גליקוואַנשען

צו די תנאים פון אונזער לייענען ברודער
דוד פריינדערמיט מיט פּרל. בראַניא ראָטבאַרט
ווינשען מיר זיי פיעל גליק און צופרידענהייט.
הירש ליב, יחזקאל, ליפּמאַן, רייזל און אברהם.

Z intencji żaręczyn
p. STEFY FUTERKO z p. MARJANEM LUBELSKIM
życzą dużo szczęścia
A. WROCŁAWSCY.

מזל-טוב און פיעל גליק ווינשען מיר דער פּרל. העלע לעדערמאַן צו איהר
תנאים מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש.
די עלטערן-נחת און פריי.

פאַמיליע זאָסטמאַן
מזל-טוב און פיעל נחת ווינשען מיר דעם פּרל. לייב לעדערמאַן און פּרוי
צו די תנאים פון זייער טאָכטער פּרל. העלע אַליבאַרדא
דעם יונגען פאַר-א גליקליכע צוקונפט.

ב. באַטשען און פּרוי
מינע פריינד פּרל. לייב לעדערמאַן און פּרוי צו די תנאים פון זייער טאָכטער
העלע מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש א האַרציגען מזל-טוב.
דעם יונגען פאַר א בליהענדע צוקונפט

מיכאל רוזשעוויטש
א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער שוועסטער און שוואַגער לייב
לעדערמאַן און פּרוי צו די תנאים פון זייער לייענען טאָכטער פּרל. העלע אַליבאַרדא
מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש. זאָלען זיי זעהען ביי זיי פיעל נחת און
פריי. דעם יונגען פאַר-א גליקליכע צוקונפט.

צו די תנאים פון פּרל. העלע לעדערמאַן
מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש
א האַרציגען מזל-טוב און די עלטערן פיעל נחת ווינשען
זיסער לאַנגער און פּרוי

צו די תנאים פון אונזער קווינטע העלע לעדערמאַן
מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש
א האַרציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט און די עלטערן פיעל נחת ווינשען
מענדל ראָטבאַרט און פּרוי

אונזער פריינד לייב לעדערמאַן און פּרוי צו די תנאים פון זייער טאָכטער
העלע מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש א האַרציגען מזל-טוב און פיעל
נחת. דעם חתן-כלה - א גליקליכע צוקונפט

ישעיהו גראַנעק און פאַמיליע
אונזער פריינד פּרל. לייב לעדערמאַן און פּרוי צו די תנאים פון זייער טאָכטער
העלע מיט פּרל. איגנאַצי טאַפּלעוויטש א האַרציגען מזל-טוב און פיעל נחת.
דעם יונגען פאַר א בליהענדע צוקונפט ווינשען

וועטוויי ליפּשיץ און פּרוי
Z intencji żaręczyn p. HALI LEDERMANÓWNY
z p. IGNACYM TAFLEWICZEM życzą dużo szczęścia
Nowożeńcom i pociechy Rodzicom
SZNYCEROWIE

Z intencji żaręczyn
p. HALI LEDERMANÓWNY z p. IGNACYM TAFLEWICZEM
życzymy dużo szczęścia i rodzicom pociechy
F. MOSZKOWICZOWIE.

Członkowi Rady Nadzorczej
p. Zygmunta Stillerowi
spowodu zgonu Brata Jego
B. P.
MARKUSA STILLERA
wyrazy głębokiego współczucia składają
Rada Nadzorcza i Zarząd
Banku Spółdz. Przemysłowców i Kupców
w Częstochowie.

B. P. **Gnendla Awnerowa**
zmarła dnia 28 stycznia r. b.
Wszystkim tym, którzy wzięli udział w oddaniu ostatniej posługi drogim nam zwłokom,
jak również Nauczycielstwu, a w szczególności nadkantorowi p. ABRAHAMOWI FISZLOWI
za odprawienie żałobnego nabożeństwa, wyraża serdeczne podziękowanie
RODZINA.

ווי לאנג נאך?

א סך היגע יודען האבען טענות און דאס מיט רעכט, הלמאי די היגע קהלה לייטונג הינט אונזער אויפן מאטעריעלען געביט, אינדערייט ווען זי האט אנ'אויסגעארבייטען בודזשעט. די דאזיגע טענות האבען אבער נישט קיין יסור און דאס דערפאר, ווייל ביז איצט איז נאך אלץ די זיי. טונג פון דער נייער קהלה, וועלכע איז געוועהלט געווארען מיט קנאפע אנדערטהאלבען יאהר צוריק נאך נישט בעשטעטיגט געווארען, ס'איז אויך נאך נישט בעשטעטיגט געווארען דער אויסגעארבייטער בודזשעט און צמילא איז נישט מעגליך צו פיהרען א נאך-מאלע ווירטשאפט.

מיר ווילען דאס מאל נישט בע-ריהרען די פראגע, ווער עס האט שולד אין דעם אלעם-דאס איז א קאפיטעל פאר זיך, וואס וועט נאך ביי א גע-לענעהייט עפענטליך פעריהרט ווע-רען. דאס מאל האלטען מיר אבער פאר אונזער חוב אויפגעקראם צו מאכען די אלע קשיות-פרעגער און זיי זאגען, אז דערווייל געפינט זיך אונזער קהלה לייטונג אין אזא צו-שטאנד, אין וועלכע מען קען נישט נארמאל ארבייטען.

ווען נישט שלעכטע ביזעס מענטשן, וואלט דאס יודישע לעבען בכלל גע-ווען א סך בעסער און רוהיגער-דאס וועלכע איז אין אונזער קהלה לעבען, ווען נישט ביזעס שלעכטע מענטשן, וואלט שוין אלץ אין קהלה-לעבען פונ-קציגערט נארמאל.

מיר זאגען אפען, אז אויך מיר וואלטען געהאט פערשידענע אנוויי-זונגען בנוגע די אדער יענע פראגען, וואס געהערען צו דער קאמפוטענץ פון דער קהלה, נאר אויב מיר האל-טען זיך צוריק דערפון, איז עס טאקי צוליב די אויבערדערמאנטע טעמים.

אז לאגע קאן אבער לענגער נישט אנהאלטען, ווייל דא שפעטס אין קאן די עקזיסטענץ פון היינט בויגן פון דער יודישער עפענטליכקייט אין טעשענסטאכאד און אויף אלעמען-לי-פון הענט די פראגע ווי לאנג נאך ווי לאנג נאך וועט אנהאלטען דער דאזיגער בויגן השמחות כאטש, צי איז שוין נישט די העכסטע צייט, אז די קהלה לייטונג זאל בעשטעטיגט ווערען, פרי צו קענען אנהויבען א נארמאלע ארבייט?

ווי לאנג נאך?

קורצע ידיעות פון דער וואך.

— אין דער פארשטאדט וויל-זשואף פון פאריז איז פארגעקומען א מורא-דיגער אויפרייס אין דאָרטיגען פירא-טעכנישען לאַבאָראַטאָריעס, וואו עס איז געווען אַנגעזאמלט פיעל דינא-מיט, פאָמבעס און געוועהר, וואס איז צוגענומען געווארען ביי דער נישט-לאַנג ענטדעקטער געהיימער פאָטי-טישער אַרגאניזאציע, ווייסע קאפּט-רען. עס זענען אומגעקומען 13 פער-זאן, וואס זענען צוריסען געווארען ממש אויף שטיקער.

— עס האבען זיך פערשפרייט קלאנ-גען, אז אין מאַסקווע זענען דערש-טען געווארען, אלס, פיינד פון פאָלק-דער געווארען פון קאמוניסטי-שען אינטערנאציאנאל בוכארין און דער געווארען פערזענלעכע פונ'ם ראט פון די פאָלקס קאמיסאָרען ריקאָוו.

— צוליב די ריזיגע איינזאמען, וואס האבען זיך אָנגעזאמלט ביים וועלט-בעריהמטען וואַסער-פאָל ניאגארא, האט זיך איינגעפראכען די ריזיגע שטאָלענע בריק, אונט איינע פון די גרעסטע אין דער וועלט, וואס איז אריבערגעוואָרען איבער דעם ניאגארא-פאָל און פערמאנינט אַמעריקא און קאנאדא. די בריק איז געטאלען אויפ'ן פערטירענעם טייך אַנטאָיא. בעת דער קאטאסטראָפּע זענען פערניכטעט געווארען די ריזיגע טורבינעס פון דער גרעסטער פֿלעקטראָנישע אין אַמעריקא, וועלכע גיט שטראָם פאר שטיקלעך.

— די האַלענדישע קרוין-פרינצעסין וויליאַמאַ האט געבוירען א טאכטער. די פרעזליכע ידיעה האט אַרױסגעוואָרען אַ שמחה ביי דער גאַנצער האַלענדישער בעפֿעלקערונג.

— אין שטעטל סעני ביי רויס איז פאָרגעקומען א שרעקליכע קאטאסטראָ-פּע אין דער דאָרטיגער פאָמבעס פאָב-ריק. עס זענען פאָרגעקומען נאָכאנ-אַנדער דריי אַויפֿרייסען, אַזעלכע שטאַרק, אַז אלע געביידעס, וואָס האָ-בן זיך געפֿינען אין דער גאָהנס-זע-נען גענאָליך איינגעטאלען און בערגא-פֿען אונטער זיך די אלע, וואָס האָבען זיך אין זיי געפֿינען. די דעסאַטראָפּיע האָבען זיך געלאָזט הערען אויף אַ מהלך פון 40 קילאָמעטער אַרום. אין שטעטל סעני זענען אלע טהירען און פֿענסטער אַרױסגעוואָרען געוואָרען פון די זאָיאַסעס. עס זענען פֿערהאַן אַרום 600 קרבנות, דערפון 100 טויטע און 150 שווער פֿערוואַנדעטע.

— אין ירושלים, נעבען דער בצלאל-שולע, איז געפֿינען געוואָרען אַנער-מאָרדעסער אַראַבישער פֿעלאַך. דער פֿעלאַך איז דע-שטאָטען געוואָרען וואָר-שיינליך אויף אַנאָדער אָרט און שוין אַ טויטער איז ער אַונטערגעוואָרען געוואָרען נעבען דער בצלאל שולע.

— דאס ציוויל שטראָף געריכט אין חיפה האט מערשט צום טויט דעם יודישען פאָליצאַנט מרדכי שוואַרץ, אויף וועלכען עס איז געפאלען א חשד, אַז ער זאל האָבען געשטעלן אַנאָדער-בישען פאָליצאַנט, שוואַרצ'ס פערטיי-דיגער האָבען אויפֿגעטראָגען אַנאָדער-לאַציע אויפֿן אַרטייל.

— דאס דאָף סוכמאס נעבען עכו איז געפאלען געוואָרען דורך אַ גרוי-סער באָרגע אַראַבישע סעאַריסטען. די סעאַריסטען האָבען גענומען אין געמאנעשאפט 9 אַראַבישע געהילעס-פאָליצאַנטען און איינעם פון זיי ער-מאָרדעט.

— די אַ-רעגירונג האט בעשלאָסען צו געוואָסענען די שאַפערען פון די אויטאָמאָטען, וועלכע פֿערגינדען ירו-שלים מיט די אַונטערשטאָרטשע זיד-לונגען. די שאַפערען וועלען זיך קענען בענוצען מיט'ן געוועהר בלויז אין דרינגענדע פאלען.

— די נאָצי-פאָרטיי אין דער שווייץ, וועלכע פֿערלירט דאָרט אַלץ מעהר דעם באָדען, איז צוגעטרעטען צו זאמ-לען אונטערשטען אונטער א פֿע-טיציע צום בונדעס ראַט, פון וועלכען זיי פֿערלאַנגען צו בעשטימען אַ פֿע-ביסטיס איבער געזעצגעבערישע שריט, וואָס זאלען רעגולירען די יודישע פא-זיציע אין דער שווייץ, וואו עס לעבען צוואַנציג טויזענד יודען, ביי דער גאנ-צער שווייץ.

— צום 5 טען יאָרהאַט פון דער היטלער - איבערקעהרעניש זענען אין פֿערשידענע שטעט פון די פֿעראיי-ניגטע שטאַטען פאָרגעקומען נרויסע אַנטי-נאצי-פֿערוואַלונגען, אויף וועלכע ס'זענען מיט רעדעס אַרױסגעשטריכען איינפֿלוסרייכע פֿערוועלטליקייטען, בע-זייכענדיג די פֿערשפרייטונג פון גא-ציום אַלס שווערע סכנה פֿאַר'ן שלום.

אונזער געזעהרעטען פרעזעס ה' זיגמונט שטילער
צוליעב דעם טויט פון זיין ברודער
מאָר קוים
נ"ע
דריקען מיר אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
פערוואַלטונג און סעקרעטאַריאַט
פון סוחרים און פאָבריקאַנטען-פֿעראיין
אין טעשענסטאכאד.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער מיטגליעד ה'
פסח שלעזינגער צוליעב'ן טויט פון זיין מוטער
חיה נ"ע
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די גבאים, קאָמיטעט און מחפליים
פון דער שוהל „אהל יעקב“, אלע 4.

צוליעב'ן טויט פון אונזער געוועזענער לאַנגיעהיגער סכנה
חיה שלעזינגער
נ"ע
דריקען מיר אויס די טרויערענדע פאָל און קינדער
אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
ב. באַטשאַן און פרוי.

מיר נעמען אַנטהייל אין צער פון ה'
קאָמל אַוונער און פאָמיליע
צוליעב'ן טויט פון זייער מוטער
גענערל נ"ע
אין דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל

**דירעקציע פון דער פירמע
האַראָוויטש און שותפים.**

P. ERNIE AWNER, nauczycielce publ. szkoły powsz. № 12, z powodu zgonu

bł. p. MATKI
wyraża szczerę współczucie
Opieka Szkolna
przy publ. szkole powsz. № 12 w Częstochowie.

Kier. Szkoły Zawodowej p. **ERNIE AWNER** z powodu śmierci

b. p. Jej MATKI
wyraża głębokie współczucie
Grono Nauczycielskie
Żeńskiej Szkoły Dokszt. Zaw.

Kierownicze, p. **ERNIE AWNER**, z powodu zgonu

b. p. MATKI Jej
wyraża szczerę współczucie
Zarząd Szkoły Doksztalcącej
przy Szkole Rzemiosł dla Żydów.

Naszej wychowawczyni, p. **ERNIE AWNER**, z powodu zgonu

bł. p. MATKI Jej
wyrażamy głęboki żal i szczerę współczucie
Uczniowie kl. VI-a Szkoły Powsz. Nr. 12.

Kierownicze, p. **ERNIE AWNER**, z powodu zgonu
bł. p. MATKI Jej
składają wyrazy szczerę współczucia
Uczniowie Dokszt. Szkoły Zaw. dla Terminatorek-Żydówek
Dla uczczenia pamięci Zmarłej składamy żł 4.— na Szpital Żyd.

דר. אינזש. מ. קרימאן פיהרס זיין
ביורא אין קאטאָוויץ אויף מיעלענצקי
גאָס 10 (ראס הויז פון דער אינטער-
נאציאנאלער האנדעלס-באַנק).
דאס ביורא פֿירט ערלעדיגט אלערליי
ענינים, וואס זענען פֿערגינדען מיט
פאטענטירען ערפינדונגען, רעגיסטרי-
רען פֿערשידענע מוסטערן, ווי אויך
פאבריקס-צייכענס, פֿערטיידיגונג פון
אלערליי אינסטאנצען אין פאטענטען-
אַמט אין לאנד און אויסלאנד ווי אויך
ערשילען אינפֿארמאציעס.

Dr. med.
A. WOLBERG
choroby skórno - weneryczne
POWRÓCIŁ
i ordynuje od 4—7 po poł.
Aleja Wolności № 13
II piętro tel. 13-67.

Proste do **BOLU GŁOWY**
dla dorosłych ze zmienną
KOWALSKINA
Kłodyle Siga
PRZY PRZEBIECIE
GRYPE: KATARZE

דער רומענישער מוסטער...

לישען באדען פאטענטירט ווערען אויף
זיין נאמען...

דער גלויבען, אז עס זענען פערהען
בעסערע און ערגערע, העכערע און גי-
ריגערע מינים מענטשן, איז נישט
קיין קינד פון אונזער משוגענער צייט.
דער דאָזיגער גלויבען איז כמעט אַזוי
אַלט ווי די מענשהייט. אַלע אַלטע
פּעלקער, ווי די עגיפּטער, אַסיריער
און באַבילאָנער, און שפּעטער די פּע-
רסיער, די גריכען און די רוימער - זיי
אַלע האָבען געגלויבט, אז זיי זענען
עס טאָקד די בעסטע און די העכסטע,
אַלע אנדערע פּעלקער זענען נישט
מעהר ווי באַרגאַרען.

ווי אלע אנדערע גלויבענס און איינ-
רעדענישען, איז אויך דער גלויבען
אין דער אויסדערוועלטקייט פון דעם
אייגענעם פאלק נישט בערגיג אים
שכל-אָדער ערפאָהונג. עס איז פשוט
א זאך פון געפיהל, עס איז דער עגא-
איזם פון דעם איינצלענעם, אריבער-
געטרענען אויף דער גרופע, צו וועל-
כער בלאַלענט. יעדער איינציגער
איז מיט זיך צופרידען, ער מוז
זיין, דאס איז פסיכיש אונפערמיידליך.
דאס ליגט, אַזוי צו זאָגען, אין דער
נאַטור פון דעם „עגאָ“, וועלכער קען

נישט זעהן זיינע אייגענע חסרונות, איז צריבער נישט מעהר ווי נאטירליך, און ער זאל אויך צעטראכטען די מעגלעכקייטן גרופע צו וועלכער ער באקאנט ווי די בעסטע און די עכסטע, פריהער קומט דער ענג, דער „איך“, אלס מיטעל-פונקט, דאן קומען די נאָהאנטע צו איהם, זיין הויז, געזונד, זיין פאמיליע, זיין שטאם, זיין פאָך, זיין ראַסע און ערשט צום סאַמע לעצטען די מענטש-הייט — דער גאנצע מין מענטש.

איז עס אלע מאָל אזוי געווען און
עס וועט מסתבא אלע מאָל אזוי ווין.
עס וועלען זיך שפענדיג געמינען מענ-
שען-גרופען, פעלקער אָדער ראַסען,
וואס וועלען זיך בעטראַכטען. ווי די
זאלץ פון דער ערד, קיינע אָרגומענ-
טען אָדער בעווייזען וועלען דאָ נישט
העלפען, סיידען דער כאַראַקטער פון
דעם "נאַט" גומא זאָל על פיי נס גע-
זענערט ווערען.

איך מיין נישט דאָ, חס ושלום, צו קריטיקירען דעם קלוג. אָבערהיטען וואָל מען ווערען, מעהר מעהלט מיר נישט נאָר מיט אינטעליגענטען אַנצו-הויבען... נאָר — גארנישט. פֿעס ווילט זיך גלאַט אוי א פּרעג מהן. און אַז מען האַלט שוין יאָ דע-בֿיי, וואָלט זיך געוואָלט פּרעגן: ראשית, צי ווייסען שוין אלע אינטעליגענטען פון דער-מאנעטן קלוג, וואס עס איז דער ייִוואָ. און אפשר ווילען זיי דאס גאָר-נישט וויסען?... והשנית, צי קאן מען טאקי נישט משטיק זיין אויף א האלבע שעה פון ברידוש און אויסהערען דע פאָר ווערטער וועגען איינע פון די נאָכגעזעצטע ארבייטען אויפ'ן געביעט פון דער ייִדישער קולטור?

האט נישט קיין פאראיבער, רבותי,
וואס איך האב געוואנט צו בעריהרען
דעם דאזיגען ענין. ס'מאכט נישט,
ס'וועט אייך גארנישט פערשטענדען...
דאך אַרם מין די קשיא און איך פרעג:
פארוואס האט, למשל, דער אינזשיניער-
רען-פעראיינ נישט מורא געהאט אין
ייווער "קאָל" אויסצוהערען אַ רעפּע-
ראַט וועגען "ייווא" אין דער אינסעלי-
גענטען-קלוב האט ביי זיך דאס נישט
געקאנט פועל'ן, פארוואס האָבען זיי
מורא?
די טיפע סודות פון דער שניידער-
קונסט...

מיר געווענליכע בשר ודם'ס, און
נישט בלויז מיר, נאר אפילו א סך
שניידער גוסא, וואלטען געקאנט אויס-
לעבען זייערע יאהרען און זיך נישט
דערוואוסט, אז אין דער חכמת-השניי-
דעריי זענען פערהאנען אזוי פיעל
סודות ורמזים.

נאָר אַט האָט זיך מיר פּערגלויסט
צו זיין אויף א רעפּעראַט פון „אַרץ-
וואָ" דער אינסטרוקטאָר ה' גאַלדשטיין,

דען, שטענדיג א אריינגעשמוגעלטע
וון דער פרעמד. דעם פרט זענען זיי
לעמרי נישט אריינגעל און מוזען נע-
בעך כסדר אַנקומען צו פרעמדע חו-
שים און חריפות'דיגע איינפאלצן, זיי-
אונזערע צוררי ישראל אויף אנ'אָרט -
האבען אונז פיינד אָהן חכמות, אהן
פּשט'לעך. אזוי ווי אָבער אפילו איז
דער איינציגער מינסטערער צייט קען
מען טהם נישט פיינד האבען, נאָר
מ'מוז אַנקומען צו א וועלכען ס'איז
פייגענבאַלט פון טעאָריע און רעכט,
מוזען זיי נאָכער פערבייגען דעם פרי-
זישען ענטפער און זיך איינשאפען
פרעמדע מיטטעלן, מעג עס אפילו זיין
פון אזא הויך-ציוויליזירטער מידיע ווי...
רומעניען.

כידוע, האבען אונזערע היימישע אג-
טיסעמעטען למיניהם נאך גזירות הים-
לעך אין דייטשלאנד גענומען גאנץ
פעסע קנעלען די ראסען-טעאריע און
אריער-פארגארא. איצט האט דער רי-
טערנעט פון בורזשעט פון אינערן-מי-
ניסטעריים און סיי, דעם. וועגטע-
כאוסטיק, ווי א אויסערגעווענליך פליי-
סיגער תלמיד שוין ארגאגעבראכט פון
רומעניען דעם נייעם חריפות'דיגען
פאשט'ל פון פרעמיער גאנץ, וועגען
פערפערמדע און היימישע יודען, וועגען
יודען וואס זענען געקומען נאך דער
מילחמה און פערפלייצט די ערד. ס'האט
באנאך די דאזיגע יורירישע המצאה זיך
נישט ווי געהעריג אנגעווארימט אין
די רומענישע אַמטען און מ'ווייס נאך
נישט וואס פאר א פנים זי וועט הא-
בען אין דער פראקטיק, און שוין האָט
איארה א פוילישע דעפוטאט אַרייסגע-
כאָפט און וויל איהר פערמלענצען
אויפ'ן פוילישע באָרען.

ס'איז נאך אגב, קענטיג, אז דער
דעם. וואָסשטעקאָוסקי איז אליין נישט
קלאָר אין דעם דאָזיגען נייעם יוריד-
שען טערמין, פֿר האט לגמרי נישט
געגעבען אפילו די מינדעסטע אַנוויי-
זונג, ווי אויז דורכצופירן אסאך דעם
דאָזיגען אַקבויב פון די פֿרעמדע-
יורען. ער ווייט נאָך נישט אפילו פֿי
ערך זייער צאָהל, ער רעדט נאָר בכלל
וואָסען הונדערטער מיליאָנער פון
מורח אַנגעלעגענע, וועלכע מ'האָט אויפ-
געשטעלט אין לאַנד צוליב האַמאָניטאָרע
פֿאַמיליאָסן. ער האט יך אַבער צוגע-
אלייט משמעות, כדי די דאָזיגע צע-
פֿונדונג זאָל אַמאָיניגסטען אויספֿן פֿוי-

א זעלטענהייט אין אונזערע צייטען

ביי אונז אַרבייט זיך אויס אַ מיי-
 נונג, אַז אַלץ און אַלע זענען שוין פער-
 דאַרבען, אַז ס'וועט מוזען דויערען וו-
 דערטער יאהרען, ביז די מענשהייט,
 וועלכע איז פערדאַרבען געווארען נאך
 דער וועלט מלחמה, וועט זיך צוריק
 אויסהיילען און געזונד ווערען. איך
 וויל אייך אָבער דערצעהלען אַ פאַקט,
 וואס וועט פּעסעסעניצען, אַז אויך אין
 דער יעצטיגער צייט פון פערדאַרבען-
 קייט און רשעות געפינען זיך נאך איינ-
 צעלנע, אָבער טאַקיי נישט מעהר ווי
 איינצעלנע מענשען ביי וועמען די אוי-
 סערליכע מנהג האט נישט קיין דריכט-
 הרג.

מיט 5 יאהר צוריק טלעגט ביי דעם מארקשטעהער ליבערמאן א קריסטין קויפמן סחורות און היות ווי זי איז געווען א שטענדיגער קונה האט מען איהר פון צייט צו צייט צוגעבאדנט. דערביי האט דער סוחר נישט געוואוסט ווי די קונה'ס הייסט, און ווי די קונה'ס האט נישט געהאט קיין אה-נוגל, ווי און מען רופט דעם סוחר אויפ'ן נאמען.

מאכט זיך א מעשה און דער מאן פון דער קונה'ס בעקומט א פאסטען אין סאטמאר'דיק און די גאנצע פאמיליע פארהט אהין אונז. דעם מארקשטע-הער ליבערמאן זענען זיי אבער שול-דיג געבליבען א חוב פון 16 גילדען מיט 20 גראשען.

דורך דער צייט איז דא אין מארק פארגעקומען א גאנצע איבערקעהר-ניש. נישט בלויז דער מארק, נאר אויך ליבערמאן איז געווארען אויס מארק-שטעהער און ער מאטערט זיך מיט א

פייטל דער קברות-מאן

(נאָוּעלע)

רעדענדיג וועגן פייטל-קברן, קען מען נישט פערבייגען א שטריך גע- שיכטע פון שטעטל'שען ישוב, וואס איז ענג געקניפט מיט'ן נאמען פון פייטל-קברן.

געווען איז עס דאן, ווען דער קליי- נער ישוב האט זיך גענומען פערשפריי- טען, זיך פערגרעסערען אין צאהל און פערשטעהט זיך - אז ס'האבען זיך לא ציינו געטראפן סיבות ווען על- טערע מענשען האט זיך פערבענקט נאך דער אייביגער רוה... דערצו נאך.

האט א פערזענלעכע פארגרעסערט די צאהל שטעטל'כע, אזוי, אז דאס פרא- בלעם - א בית-עולם פאר'ן שטעטל - איז געווארען איינע פון די עיקר'דיגע, הארסטע פראגעס, וואס איז געשטעלט געווארען די ערשטע אויפ'ן סדר-היום פון שטעטל'שער ווירקליכקייט.

און אז מענשען - דערצו נאך א גאנצער קהל - וויל - איז קיין אב- האלט נישטא, און אזוי איז עס סאקי געשעהן.

אין א ליכטיגען פריהמארגען האט דאס גאנצע שטעטל געפראוועט דעם גרויסען פארא, פון מקבר זיין די חיי- ועק, "שמות" - אלס התחלה צו א בית-עולם, וואס די שמות געפיהרט און טראגט, "חופה" און מוזיק-כלי-זמרים - שטעטל'שע קאפעליע קאפער-זמרים - עולם האט געטאנצט פאר פרייז פון איינשטאפן זיך א היימישען ארט אויף די נאך, "הגדרות און צוואנציג..."

אבער די שמחה איז נאך ווייט נישט געווען גענוג, ערשט איז אנגעקומען דאס סאמע שווערסטע פון דער פראגע צו קריגען א קברן און א שומר אויפ'ן בית-עולם, ווי געווענליך, אין א שטעד- טיל וואס האט ערשט "שהחינו" גע- מאכט אויף אזא שרעקנס-פלעק, האט זיך נישט געקענט געמינען א בעלן אויף אזא מין, "טויטע מלאכה", ס'הא- בען זיך אפילו געטראפן פאלען, וואס די בעלי-הבתים פון די הייזער וואס געפינען זיך אין שכנות מיט'ן, "אייבי- גען ארט", האבען געפיטען זייער וואוינ-ארט מיט אנדערע פוערים, און

איז דאס נאך נישט אלץ, דער עיקר איז וואס די "אדיר", דאס הייסט די פעלקער, וואס בעלאנגען צו דער ארי- שער שפראכען-גרופע, האבען קיינמאל נישט געשאפן קיין אייגענע קולטור.

זיי האבען איבערגענומען זייער קול- טור פון די באבילאנער, וועלכע זענען געבען געווען פשוט'ע, סעמיטען. די באבילאנער, ווידער, זענען העכסט- ווארשיינליך געאיינפלוסט געווארען אין זייער קולטור פון די עגיפטער, וועלכע

ווענען פרויען, כדי א פרוי זאל זיין שעה, גראציע און עלעגאנט - ווען- דעם זיך נאך אין שניידער. עס איז נישט קיין קומסט פאר א שנעל פרוי צו מאכען שנעל קליידער; עס איז אבער יא א קומסט א מיאוסע פרוי צוליעב די קליידער צו מאכען זגראב- נע און בע'ה'ט, דאן מוז מען קאנען צומאסען די פארב פון שטאף צום פנים, מען דארף אונטערשיידען פון א ברוי- נעטקע ביז א בלאנדינקע, און נישט בלויז די האר שפילען א ראָלע, נאך אויך ס'פנים, קירן, ווענען דער פראגע פון פרויען - קליידער איז אוועק א לעקציע, אז הימלע פסען זיך.

דאן האט נאך דער רעדנער דער- צעהלט, אז לויט דעם נייעם געזעץ וועלען די געזעצן, וועלכע בעלייגען עקאמענעס, קענען א סך משה ווי די מייסטער, וועט במילא אויסקומען, אז אין ווערקשטעל, וואו דער מייסטער דארף דעציירען ווענען אופן פון אויספערטיגען א שטיק ארבייט, וועט דער געזעצן זיך אוועקשטעלען קריגען מיט'ן מייסטער און וואס פון דעם וועט ווערען איז זיך לייכט פאראנטווערטלעך.

צום סוף שטעלט זיך דער רעדנער נאכאמאל אב, אז דער שניידער דארף לויט דעם קליינעם איהם צומאסען א מלבוש פון דער שניידער דארף אויך פערזיכטען די קערפערליכע פעולערען, מיט וועלכע די נאטור האט איהם גע- שטראפט.

מיט איין ווארט - דער גרויסער פערזאנלעכער עולם, צווישען וועלכע עס זענען געווען כמעט אלע חייטים פון שטעטל'שען ישוב, וואס איז ענג געקניפט מיט'ן נאמען פון פייטל-קברן, קען מען נישט פערבייגען א שטריך גע- שיכטע פון שטעטל'שען ישוב, וואס איז ענג געקניפט מיט'ן נאמען פון פייטל-קברן.

דאס אלץ צוליעב גרויסען פחד. האט דאן, אין סאמע רעכטען, זאגט, ווי עפס א מלאך זיך בעוויזען די הילף - אין דער געשטאלט פון עפס א ארימען וואונדערער, וואס איז אויך פערקראכען אין קליינעם ישוב, א הויך, מעסט גע- בויטער, מיט אגאריסענא מלבושים, א געלעכערער, מיט שטאלענע געווען, וואס האט זיך מיט אלץ ארויסגעוויזען ווי געבוירען צו דער דאזיגער מלאכה...

גאנץ קהל פה-אחד האבען געוואר- טען זייער בליק און ווילען אויף דער אויסטערלישער פערזאן - אלס אויף דעם ריכטיגען קאנדידאט צו פערנעמען דעם עמט - און אויך ער אליין האט זיך נישט געלאזט פילע בעסען, און מיט מול און מיט גליק, א היטער, א קברות-מאן, איז שוין אויך פעהרען!

דאס איז געווען אונזער פייטל. ווער און וואס, פון וואנען שטאמט דער פייטל, און וואס ס'האט איהם גע- שטיטען צו גאנצעמען דעם פאך - דאס האט קנאפ וואס אינטערעסירט יעדענס ניגרי. אייביגענעס, איז פייטל אליין אויך געווען ווייט פון עפס בערענע- דינקייט, כמעט אינגאנצען ווענען דעם גארנישט דערצעהלט. אויף יעדער פרא- גע האט ער בלויז געענטפערט מיט מלשטענדיגען שוויגען.

נאך איין כאראקטעריסטישען פרט פון זיין לעבען איז מען יא דערגאנגען, וואס דאס האט אנב אויך געשטעטיגט זיין אויסטערלישע איינזאמקייט און דרגען צו אזא, "טויטען-פאך"...

ס'איז דאך געלונגען ארויסצובעק- מען פון זיין שטומען מויל עפס א איינצעלהייט, ווענען א גרויסען אומ- גליק, וואס זאל איהם האבען געשעהן, ס'איז נעמליך אומגעקומען זיין פרוי און איינציג קינד, דורך א אנפאל - פון וועג - פון בעוואפענטע מערדער, און וועלכע בלויז איהם אליין איז אויסגעקומען צו בענשען זאמל אין צו פערבליבען אין איינזאמען עלענד - און מיט דעם לאזט פילע ווייניג ער- קלערען די אפענע שטארע אוינען און צווייגעלעכענע לעבען, אגב, אזא איינער דארף זיך גאנץ גוט פיהלען אין א גאנצענער שטעטל וואוינען אויף א שטיל, "טויטען-ארט".

פייטלען האט מען טאקע קנאפ וואס געמערקט אין שטעטל'שען ישוב, בלויז אין א נויטיגען פאל, א גאנצע וואך האט ער זיך געלעבט זיין שטילען לע- בען ערגיץ אין דער איינזאמקייט פון

הא, וואס זאנט איהרז איך וויל אין דעם קיין ווארט נישט געהמען, אין פערצייכען גאר, אז דער קריסטליכער לייטער פון דער פאנשענע שולע נומער 15 איז שטארק מדקדק אויף יודישקייט...

אָהן בלויז-פערגיסונג...

אין היגען האנדלעך-פערבאנד איז ביי דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג פארגעקומען א שטיקעל רעוואלוציע, דיינע: עס זענען אוועק פון דער פערזאמלונג עטליכע אלטע סטוער, וועלכע זענען א ריי מיט יאה- רען געשטאנען אין דער שפיץ פון דער בעוועגונג, רעפערענצירט זי אין די אפיציעלע אינסטיטוציעס און אויף זיי- ער אַרס זענען אין דער האנדלעך-פער- פערזאמלונג אויסגעוועהלט געווארען אנדערע.

לכתחילה האט מען געמיינט, אז די דאזיגע איבערקעהרעניש וועט ברענ- גען נייעס, וויל עטליכע האבען זיך געצונטוואקס און ס'האט געדראהט מיט - אבער וואס דארף מען רעדען ווע- גען זאכען, וואס זענען נישט געשעהן. פערצייכען איך טאקי מיט צופרידענ- הייט, אז אלץ איז אדורך כשורה, די נייע פערזאמלונג האט זיך שוין קאנ- סטיטואירט און די "רעוואלוציע" איז אדורך אָהן בלויז-פערגיסונג...

זיי האבען נישט קיין מוט...

אין רעדאקציע זענען געקומען מה- פללים פון קרוקס מנין (ווארשאווער 21) אז דערצעהלט, אז דאָרט קומט פאר א נבלה, לכתחילה האב איך זיך

בעוואקסענע סאנסעס אין אויפגעשא- טענע בערגלעך, דאָרט האט ער אויס- געוואלט זיין טעגליכקייט און אויך גע- חלומט זיינע פיינליכע חלומות פון א פערלויפן לעבען, פון עפעס א פער- שטענעם, "בערגלעך", וואס געפונט זיך אגב נישט אין זיין יעצטיגען רשות... מילא, וועמען געהט עס אן פייטל'ס צובראכענע הארץ, דערפאר אבער האט מען פערגעניגען געהאט פון זיינע לא- גע פעהרערטעוועטע דאָנאטעס, וואס האבען נישט איינמאל גענוצט צו, רא- טונעק' ביים חלשות פון עפס א שוואך הארץ, וואס איז אין אָנהמאכט געפא- לען ביים שידען זיך מיט זיין טיי- ערסטען און ליבעסטען...

אויך איז נישט איינמאל דערגאנגען "גרויסען" ווענען צובלוטיגעט קעפ פון פערבלינדענע פוערים, וואס הא- בען זיך געפרובט וואוילגעהן, אומ- צווארפען א שטייאנע מצבה, און קריגענדיג א מתנת-יד פון פייטלען האבען זיי שוין פערזאנט א צעהנטען... אויסער אזעלכע זעלטענע פערזאנ-

צעלטע פאלען פון דעם מין, האט מען מעהר נישט געהערט און געזעהן פון פייטלען, אויך דעם איינציגען טאג אין וואך-שבת, ווען ער פלעגט זיך ווייזען אין שוהל, פלעגט ער זיך אויך האלטען איינזאם, אַגענונדערט, זיצען אין א זייטיג ווינקעל אין מערב, ביים אויווען, זיצען שטיל פערטראכט און שטעטשענדיג קאפיטלעך-תהלים אויף אויסווייניג, אין וואס ער איז געווען איינגעאייבט צוליב זיין פאך... און אַמאל אויך, ביים עולה לתורה זיין אויף זיין חוקה-על-די "תוכחה", וואס קהל פלעגט איהם אגב בעלוינען מיט א וואַסערען פורל קארטאפּעל, צו אַט דער ספציפישער אַגענונדערט- קייט האבען איהם, אגב, נישט ווייני- גער מיטגעבראכט די מענשען אליין, ער, פייטל, האט מיט זיין גוטען חוש דערשפירט, ווי מען קוקט אויף איהם, ווי אויף עפעס א בייזען שונא פון יעסועדען לעבעדיגען א מין געהילף פון מלאך-המוות, וואס קוקט אויס אויף דעם לעצטען סוף, אויף צו מאכען פון דעם זיין טעגליכע חיונו...

בעזונדערס האבען עס איהם געגע- בען צופיהלען די אלע שטעטלעדיגע קינדער, וואס פלעגען אנטלויפען אין בייזע שרעק, דערוועגנדיג איהם, פייטלען, פון דערווייטענס... און אלץ צוואמען האט איהם אינגאנצען דער- ווייטערט פון מענשען, אַבשליסענדיג זיך אינגאנצען אין דעם קליינעם שטי- בעל פנים, "אייביגען אַרס", וואו ס'הערשט טויטע שטילקייט און שוואר-

דערשטאקען, נאך שפעטער האב איך זיך דערוואוסט, אז די נבלה געשטעהט דערין, וואס זייער שליח-ציבור איז א טריפה'נער שוחט'ל.

ווען איך האָב זיי אויפגעקראמ גע- מאכט, אז עס טרעפן זיך נאך גרע- סערע נבלות ביי יודען און פונדעסט- וועגען מאכט קיינער נישט קיין גע- שריי און מען קומט נישט אין רעדאק- ציע דאס מפרסם מאכען, האָבען די יודען נישט געוואלט אַבלאָוען, טענה- דיג, אז פרוואס קאן זיך יעדער טהון וואס ער וויל, זיי זענען נישט גאָס-ס- קאָזקען, אז אין א שוהל אַבער וואס איז שוין א געזעלשאפטליכער ענין, זאָל מען צולאָוען צום עמוד אלס א שליח צבור אזא אייגעם, וועלכער איז מאכיל טרומט ונבילות, דאפ איז איינע פון די גרעסטע נבלות און דאס טאָר נישט פערשוויגען ווערען.

פרגע איך די יודען: אויב איהר האלט, אז דאס איז טאקי אזא נבלה, זענט איהר דאך מתפללים פון יענער שוהל, טאָ צו וואס דערלאָזט איהר צו דעם, קאָנט איהר דאך מאכען א סקאנדאל אויפ'ן אַרס און דעם טרומט- נעם שוהט נישט צולאָוען צום ברעטל -האבען זיי אַנגעהויבען צו שטאַמלען און נישט געהאט וואס צו ענטפערען. צום סוף האט זיך איינער פון דער דעלעגאציע פערענטפערט, אז לעולם האבען זיי שוין דאס געוואלט טהון, נאָר זיי האבען נישט קיין מוט. איהר פערשטעהט אונזערע יודען! צו מיר צו קומען, אז איך זאָל שריי- בען ווענען דעם, האבען זיי יא גע-

צע קראַען האלטען אן זייער געסט אויף די הויכע שפיצען פון די מע- לאַנכאלישע סאנסעס...

אַבער נאָך אַלעמען, איז עס געווען גאנץ פאָסענד פאַר איהם אזא מין אַרט לעבען אין, טויטען-געצעלט, דאָ האט פייטל זיך געפיהלט היימיש, ווייל אויך זיין אַמאָליגע פרהעליך צופרידע- נע היים געפינט זיך ערגיץ אין אַנ- אויפגעשטאָנענעם בערגלעך - און אין מחשבות'דיגען וואַהנזין פלעגט זיך איהם דוכטען, אז אַס צווישען די אַלע בערגלעך, אַרום זיין הויז, געפינט זיך אויך זיין ליבע פרוי און איינציג דער- הרגעטער זוהן, מיהלענדיג זיך דאָ דע- רום אַזוי ווי פאַמיליאַריש, היימיש...

פייטל האָט זיך צוגעפאַסט און איינ- געלעבט זיך מיט זיין "טויטען-פאך", אַזוי, אַז ווי ווייט ער איז געווען אי- גערליך צעלנד און פערטרויערט, דאָך האט עס גאַרנישט געשטערט די גאנצע שלמות אין זיין אַרבייט. מיט דער גרעסטער מאָס רוהיגקייט און אויסער- ליכע קאַלטקייט פלעגט ער זיך פער- האַלטען ביים דורכפיהרען זיין אַרבייט, אפילו דער טראַגיסטער פאַל פלעגט אויף איהם גאָר קיין שפור איינדרוק נישט מאַכען, אַזוי גוט ווי איהם וואָלט דער טויט אינגאנצען זיין פרעמד און ווי ער וואָלט קיינמאל גאַרנישט פון דעם געליטען.

און אפשר טאָקע דערפאַר, אפשר האט די איבערגעלעבעטע טויט-שמעריץ איהם אַזוי פעהרערטעוועט און פער- גליווערט, אַז ער האָט שוין נישט גע- קענט שוין ריהרעדן מיהלעכאַר אפילו צום טראַגיסטען פאַל, ווייל אַלץ זעהט איהם אויס נישטיג אין פערגלייך פון זיינע אייגענע... און דערפאַר אפשר האָט איהם דער פרעמדער טויט נישט צערדערט און פערזאמערט, גאָר גי- כער גאָר געווען אַ מין חצי נחמה, אַ שאַדען-פרייז, וואס ער איז נישט דער איינציגער, וואס האט דורכגעמאכט א שווערע טראַגעדיע, ס'טיילען נאָך דעם זעלבען גורל נאָך פילע פילע אנדערע... און אזוי זענען געגאנגען טעג, ווא- כען, גאנצע יאהרען, וואס פייטל האט מיט דער ארומיגער טויטקייט אויסגע- פולט זיין טאג-טעגליכקייט פון זיין איינזאמען לעבען. מענשען האבען זיך געפינטען, דער אַמאָליגער נייער פלאַץ האט שוין געקריגען א אויסזעהן פון וואַשנעם, "אייביגען אַרס"... און פייטל, ער איז דער איינציגער וואס האלט נאך דאָ אָהן זיין לעבען ביים זעלבען פאך.

(סוף קומט)

ז. גלעז

האט מוט, נאָר אליין עפעס צו טהון - צו דעם האבען זיי שוין נישט קיין מוט...

אז מיר האבען נישט קיין מוט...

די שטאדט-שוהל האט א חון, איז ער געב'יך א כהן און ער טאָר נישט געהן אויפ'ן בית עולם, די נייע שוהל האט א חון איין ער אויך געב'יך א כהן און טאָר אויך נישט געהן אויפ'ן בית-עולם. ס'זאנט זיך נאָר אזוי, ווייל אויב ס'מאכט זיך א געלענעגהייט, שמוגעלט מען זיך אדורך אביסעל אויפ'ן בית עולם, מען ארבייט אַב "ס'געשעפט" און רופ' מיך קנאָק-ניסעל. יעדענפאַלס אַפּיציאל טאָרען זיי נישט געהן, איז סאָקי ביטער.

מילא, די שטאדט-שוהל האט נישט משה ווי איין חון, און היות ווי ער איז א סהן, איז פערפאַלען. די נייע שוהל האט דאך אַבער געהאט צוויי חוננים און איינער פון זיי איז דאך נישט קיין פהן, וואָלט דאך אפשר יאָ גוט געווען; מאכט זיך אַבער עפעס א מעשה (ווענען דער "מעשה" וועט אונז נאָך אויסקומען צו שרייבען און דאס בקרוב) און דער אַדערער חון, וועלכער איז נישט קיין פהן, אמטירט נישט און מיר האבען שוין ווידער נישט וועמען צו פערבעסערען אויפ'ן בית עולם, ווען מ'מאכט זיך א לויז אַדער ווען מען דארף א הזכרה.

אז מיר האבען נישט קיין מוט!...

לרייז

שרא, אז די נאנצע וועלט זאל מיט
אונז האפען צו טהון, אז די מלכות,
וועלכע קאנען זיך נישט קיין עצה גע-
וועלן מיט זייער קלאגעדיגער ווירט-
שאפט, מאכען אונז פאר דעם שעיר
יצואל, כדי אזוי-ארום אַבווענדען דעם
קאָרן פון די מַסעס, צי וואָלט נישט
לייכער געווען, אז מיר זאָלען זאגען:
צונג! יאר האבען העכער דריי טוי-
זענדיג יאהר געטראגען איין זיך א שופ-
דען עול פון אמה בתרתנו, פון ממלכת
ההנים, טע זאל שוין געהען א סוף.

11 באהן - בעאמטע פאר'ן קרייז - געריכט

וואס ס'איז נישט גענען די אינטערעסען פון מלוכה-אויסער. אינ'ם צווייטען טאג פון פראצעס 11 באהן בעאמטע, אנגעקלאגטע פאר נעמען כאפער ביים צווייטען זייערע דינסט-געבייטען. פארזיצער פון געריכט: ריכטער נא-קאניסטע, בייזענדע: ריכטער הע-רעשימאויטש און רעדער: אַנקלאַגער: פראקוראר וואַיטשעכאוויסקי, אלט פער-טיידיגער טרעטען ארויס די אדוואקא-טען: קאנאדסקי, פאטשעקאוויסקי, פלע-באנעק פון טשענסטאכאוו, ווי אויך זאקשעוויסקי און אלעס פון ווארשא. אויף דער בעשולדיגונגס באַנק געפ-י-נען זיך: וולד, ווענצקאוויסקי, דער געו-זאויאדאווע פון פאריי, זיין פערטרע-טער סטעפאן סקארופאק, טש. נאָוואַצקי, אנטאני וויפלאק, פיר. געמבוס, ט. זאָרעס, ס. טעניסאָו, פ. קוסקאוויסקי, ג. בערגהאָוזען, באַשטינטיק און זא-לעוויסקי.

דער בעשולדיגונגס אַקט וואָרעט זיי פאַר, אז זייענדיג אנגעשטעלטע פון דער באַהן, האבען זיי פון מאנכע פיר-מעס גענומען חודשליכע סומעס, דער-ביי האט ווענצקאוויסקי געקומען אויף דעם וועג 17,840 זל, קוסקאוויסקי - 5,210, זאָרעס - 3,030, טעניסאָו - 2,870, סקארופאק - 11,70, נאָוואַצקי - 450, באַשטינטיק - 390 און זאָלעוויסקי - 90. מאנכע פון די אנגעקלאגטע האבען גענומען געלד שוין פון יאהר 1937.

די גאנצע אַפערע מיט לאַפובקעס דורך די באַהן-בעאמטע האט זיך אויס-געגעבן בעת דער אויספארשונג ארום די מיסברויכען ביים בויען די באַהן-ליניע. דער אויספארשונגס ריכטער האט דאמאלס געמאכט רעזולוציעס אין די האַנדעלס-ביכער פון דער קאָפּאָליניע קאָנפאָקס, הוטע בלאַזאווי, באַנק הוטע אין דאמבראווע, צערמאישע אַנ-שטאלטען, קאָרווינאָב, גאָשניער מא-נפאקטור, גאָשניער צענעלניע, צע-פענט פאבריק אין רודניק, דערביי האט זיך ארויסגעוויזען, אז די דערמאנטע פירמעס האבען יעדען חודש אויסגע-צאהלט געוויסע סומעס אריינשטרייכענ-דיג ווי אין די ביכער אלס „באַהן-הוואות“, „אויסגעצאהלט באַהן-בעאמ-טע“ א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

די אנגעקלאגטע זענען זיך נישט מורה צו דער שולד, כאטש די דירעק-טארען און פאבריקס אנגעשטעלטע ליי-קענען גיטש, אז זיי האבען אויסגע-צעהלט די דערמאנטע סומעס, ערקלע-רענדיג, אז דאס געלד האבען די פונ-קיצאנארען געקומען פאר זייער ארבייט אויסער דער דינסט, ווי דאס צונויפגעש-לען אויסצוגען פון די וואַנטען א.א.וו.

טשענסטאכאוו ווערט צוגעטיילט צו

דער לאַדער וואַיטשעכאוויסקי פער. זייערסקי און דעם. קאָפּאָליניע זענען בעת זייער וויילען אין ווארשא אויפגענומען געווארען דורכ'ן וויצע-אינערן. מיניסטער קארסאק, וועלכער האט זיי אינפארמירט, אז די פראנץ פון צוטיילען טשענסטאכאוו און דעם טשענסטאכאווער פאָוואַס צו דער לא-דער וואַיטשעכאוויסקי דאָרף ווערען בעטראכט אלס ענטשידען. ס'בלייבט בלויז איבער נישט-דעצידירט די פראַנץ פון טערמין, ווען דאס ענדערן די אַר-מיניסטערטיווע גרעניצען פון די לאַדער און קעלצער וואַיטשעכאוויסקי וועט פערזיידעליכט ווערען.

פערזענליכעס

ה' הענריק זאָנדערג, א ווהן פון היגען אינדוסטריעלער און געזעלשאפט-ליכען עסקן ה' דוד שלמה זאָנדערג האט געענדיגט דעם מעדיצינישען פא-קולטעט אין באַלאָניע (איטאליע) און געקומען דעם טיטש דאָקטאָר-מדעצינ-כירורג.

ווייטנאָמע פון די מיטעל-שולען

אין טשענסטאכאוו

אין טשענסטאכאוו האט געוויילט 2 טעג דער גאָסעלניק פון דער אַבטיי-לונג פאר מיטעל-שול-וועזען פון קרא-קאווער קרייז. דר. גאָלדעזקי און אַדווא-ט געפיהרט ווייטנאָמעס אין אייניגע היגע מיטעל-שולען און דאָן אַבגעהאלטען א לענגערע קאָנפערענץ מיט'ן פארויזער פון דער פערשטענדיגונגס-קאמיטע פון דירעקטארען פון די היגע מיטעל-שולען, דיר. פלאָדאוויסקי.

זיין אַפמאָרען האט גאָסעלניק גאָליצקי ערקלערט, אז אין מיטעל חודש לויט וועט ער קומען קיין טשענסטאכאוו אויף א רעפערעס וועגען די פראַבלע-מען פון ערציהען די יוגענד.

אָנאָמע פון ריכטער

דער ריכטער פון דער ציוויל-אַבטיילונג ביים קרייז-געריכט אַנטאָני טשויעקאוויסקי איז גאָמינירט געווארען אלס ריכטער פון אַפּעלאַציע-געריכט אין ווארשא. דער ריכטער פון היגען קרייז-געריכט אַנטאָני נאָקאני געקאניזשטעני איז נא-מינירט געווארען אלס וויצע-פּרעזעס פון קרייז-געריכט אין לאָמזשא.

יאָסעלע קאַלאַדני אין טשענסטאכאוו

ביי די סעצטער-בעזוכער ליגט נאך גוט אין זכרון דער גרויסער נחת רוח וואס עס האט זיי פערשאפט דער אונ-פערגלייכליכער יאָסעלע קאַלאַדני מיט זיין הערליכען קאָנצערט. ווי מיר ווערען געווארר וועט יאָסע-לע קאַלאַדני זיין דעם 14טן מען ד. ה. נאכאמאל אין טשענסטאכאוו און ארויס-טרעטען מיט א גאָר נייעם פראָגראַם.

א ברייטע פון טשענסטאכאוו צווייג צום יווי"א ווע-גען דער יודישער שפראך און ליטעראטור,

וילנע (י"טא). ווי בעקאנט, האט דער יודישער ווי-טשענסטאכאוו אינסטיטוט פעראינסע-רעטירט מיט די פראַבלעמען פון דער יודישער קולטור אַ רייה פיהרענדיגע פערזענליכקייטען, וואס זענען געשטא-נען ווייט פון דער יודישער קולטור ספערע. צו זיי געהערט אויך טשעפאָן צווייג, דער וועלט-פערזיהמטער שריפט-שטעלער, וואס געהט איצט אויפ'ן ערשטען אָרט לויט די איבערזעצונגען אין פערזענלע שפראַכען (אויפ'ן סמך פון די דאָטעס פון דעם אינטערנאציאָנאַלען אינסטיטוט פאר אינטעלעקטועלער צו-זאמפארבייט ביי דער פּעללער-ליגע). אין א ברייטע צום אויספיהר-ביוראַ פון יו"א שרייבט טשעפאָן צווייג צו: "א... אויך אליין בין צום בעדויערען נישט בוכה צו ליינען יודיש און וויל אויך אַספּען מורה זיין, אז אין האָב, אזוי ווי דאָס רוב דייטשע יודען, אַ לאנגע צייט מיט אַ געוויסען גלייכניס נישט דערשאצט דעם קיום, די פּעולה און די פערשפרייטקייט פון יודיש. ערשט די לעצטע יאהרען אויף מיניע נסיעות מעבר לים קיין צפון-אמעריקא און קיין דרום-אמעריקא האב אין זיך דערוואוסט, ווי אָהן א שיעור גרויס ס'איז דער בעהעפט-כוח פון יודיש, קען זיין אילול, אז דער שטארקטער בע-

לעזט אויפמערקזאם!!!

די גוט = בעקאנטע קויהלען = פירמע וויינבלום, יאָסנאָגורסקא 21 מאכט בעקאנט, אז זי האט געפערשט א קויהלען = סהלאר אויף אלע וואָלנאָשטי 41

וואו ס'ווערט פערקויפט אין הירט און דעטייל קויהלען פון דער בעסטער גרופע "JULJUSZ KAZIMIERZ", ווי אויך האָלץ-קויהלען און קאָס. אַהיים ווערט געשיקט קויהלען פון איין קערץ אָן. בעשעלונגען ווערען אויך אָנגענומען דורכ'ן טעלעפאָן נר. 13-36, ווי אויך דורכ'ן פרייוואַט-טעלעפאָן נר. 17-01. פרייזען - מעסיגע.

וויכטיג פאר שניידער און שניידערינס!

צושניידער = אינסטרוקטאר ה. ל. גאלדשטיין

וועלכער פיהרט אַן מיט'ן צושניידער-קורס פון „אַרט“ אין טשענסטאכאוו וואלף דאָ אַ קורצע צייט און לערנט

די נייע צושניידעריי-קונסט: צושניידען, בעאַרבייטען, מאָדעלירען און צייכענען. שטרענג-וויסענשאַפֿטליכע בעגרינדונג. ספּעציעלער קורס פאַר מיליטער-שניידער.

פּעראַינטפּעסירטע קענען זיך וופּנדען אין לאָקאַל פון האַנדווערקער פּעראַיין. געדענקט, אַז נאָר אויף אַ קורצע צייט!

צושניידער-אינסטרוקטאר ה. ל. גאלדשטיין.

Przystąpię jako współ-
nik do fabrykacji
części rowerowych.
Oferty sub. „S” do redakcji.

נדבות פאר דער געזעלשאַפֿט „תומכי עניים”.

ה' אברהם שומאכער צו דער יאהר-צייט פון זיין פערשטאַרבענעם פאָטער ר' אשר 10 קילאָ ברויט. ה' משה וואַלקאוויטש צו דער יאהר-צייט פון זיין פערשטאַרבענעם פאָטער ר' שמואל ז"ל 10 קילאָ ברויט. ה' אלימלך דיקערמאַן צו דער יאהר-צייט פון זיין פערשטאַרבענעם פאָטער ר' אברהם משה ז"ל 10 קילאָ ברויט. פרוי לאה דוילאָווסקא און קינדער צו דער יאהרצייט פון זייער פערשטאַר-בענעם מאָן און פאָטער ר' משה ז"ל 18 קילאָ ברויט.

ה' לייבל טשענסטאָכאוויסקי צו דער יאהרצייט פון זיין פערשטאַרבענעם פאָ-טער ר' אשר 6 קילאָ ברויט. ה' מ. א. לאַסמאַן 5 קילאָ ברויט. ה' מ. שעפּטעל 5 קילאָ ברויט. ה' א. גיטלער 5 קילאָ ברויט.

פאר דער פּעשפּייזונגס-אַקציע פון „טאָו”. ה' מרדכי גראַדאָן 5 זל.

FABRIKARIA, I PRALNIA CHEMICZNA
"KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2
מיר נעמען אַן צו האַפּען קלאָנעס מיט לאַב-ווייניגער
שפּעציעלע אַרבעטן אויף קעמלע צו ריינגען און צו פאַר-
באָרען קליידער, באַדירען צו האַפּען און צו שטאַפּן.
ספּעציעלע אַרבעטן: פאַרבען, לעדערנע קוואַקעס
(2) דעטשירען (אויסנעמען פלעקען און האַפּען)
אַפּאַנען פלעקען ווערען צווישען אַרבעטן אויפ'ן ערש-
טן אָרט צו געבן פאַרזיכערונג צום פּרעסען
פאַרזיכערונג פאַרזיכערונג צום פּרעסען

Kino „LUNA”

א הערליך בלאַט פון דער העלדישער פּערגאַנגענהייט פון פּוילענ'ס פּאַלץ! די אונשטערליכע געשטאַלט פון גרוי-טען פיהרער און פאַטריאַט צום ערשטען מאל אויפ'ן עקראַן!

KOŚCIUSZKO
pod Racławicami

אין דער ראָל פון גאָסעלניק טאַדעאש קאַטששושאַק

טאַדעאש בילאָשטשינסקי

KINO „EDEN”

פילם, ווענען וואס מ'רעדט ווארשא!
WZGARDZONA
ריהרענדע דראמא פון אַנאָמיאליקליכער פרוי לויט אַנאָמערקאָנער ערצעהלונג. אין די הויפט-ראָלען:
באַרבראַ סטאַנליק, זשאָן באָלעס.

שבת און וואָנאָ מיטאַג-טעגאָנען צום לעצטן מאל
Za nawiasem życia
i Mali geniusze.

Kino - Teatr „STYLOWY”
Aleja 27.

דער אַקטועלסטער פילם פון טעזאָן!
די ליבע פון צוויי פריינד צו איין פרוי!

OSTATNI POCIĄG
obleżonego miasta

אין די הויפט-ראָלען:
דאָראַטי לאַנאווי, דזשילבערמאַן ראָלענד